אמור

א. מ׳האָט שוין פיל מאל געזעדט ווען דעם דיוק בתכלית פון לשון פרש״י על התורה, ניט נאָר די ווער־טער פון זיין פירוש, נאָר אויך די ווער־טער פון פסוק וואָס ער איז מעתיק (פאָר דעם אַנהייב פון זיין פירוש).

עפ״ז פאָדערט זיך אַ ביאור אין אַ פרש״י אין אונזער פרשה: אין אַנהייב פון פ׳ המועדות[1] (נאָך דער הקדמה „וידבר ג׳ דבר אל בנ״י ג׳ מועדי ה׳ ג׳ אלה הם מועדי״) זאָגט דער פסוק[2]: „ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא תעשו ג׳״ (און דערנאָך איז די תורה ממשיך אין די פסוקים נאָכ־דעם „אלה מועדי ה׳ ג׳״ און רעכנט אויס אַלע מועדים).

פון דעם פסוק איז רש״י מעתיק די ווערטער „ששת ימים״ און איז מפרש: „מה ענין שבת אצל מועדות ללמדך שכל המחלל את המועדות מעלין עליו כאילו חלל את השבתות וכל המקיים את המועדות מעלין עליו כאילו קיים את השבתות״.

איז ניט מובן: די קושיא אין פסוק איז דאָך — בל׳ רש״י — „מה ענין שבת אצל מועדות״, האָט ער דאָך לפי״ז גע־דאַרפט מעתיק זיין די ווערטער „וביום השביעי שבת״, און נאָר די ווערטער — אַנשטאָט דעם ברייגט ער גאָר „ששת ימים״ און „וביום השביעי שבת״ — דייט ער אפילו ניט אַן דורך צוגעבן דעם וואָרט „וגו״[3]?!

ב. לכאורה וואָלט מען געקענט לערנען, אַז מיט׳ן מעתיק זיין „ששת ימים״ איז רש״י אויסן ניט די געבראָכ־טע צוויי ווערטער כשלעצמם, נאָר (אַלס התחלה פון) דעם גאַנצן פסוק —

ווי מיר געפינען בכמה מקומות אַז רש״י איז מעתיק די התחלה פון אַ פסוק אַדער פון אַ ענין (ניט צוגעבענדיק אפילו „וגו״), און זיין פירוש באָציט זיך צום גאַנצן פסוק אַדער ענין.

ולדוגמא: אויפן פסוק[4] „ועשו את האפוד״ זאָגט רש״י: „אם באתי לפרש כו׳ לכך אני כותב מעשיהם כמות שהוא כו״ און איז מפרש ומבאר אַלע פרטים פון עשיית האפוד וואָס שטייען אין דער גאַנצער פרשה, און פונדעסטוועגן איז רש״י מעתיק פון פסוק נאָר די ווער־טער „ועשו את האפוד״ (און אַן דער הוספה „וגו״):

אַזוי אויך אין פרש״י (וואָס קומט גלייך נאָך זיין פי׳ אויף „ששת ימים״) אויפן פסוק „אלה מועדי ה׳ מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם״, וואו רש״י איז מפרש דעם טעם הכפל פון דעם גאַנצן פסוק, און פונדעסטוועגן איז ער מעתיק נאָר התחלת הכתוב „אלה מועדי ה״״ — און אַן א „וגו״״.

אַבער מען קען ניט לערנען אַזוי בנדו״ד, ווייל רש״י באַנוגנט זיך מיט

---

1) כג, א ואילך.
2) שם, ג.
3) עד״ז צ״ע בפרש״י ר״פ ויקהל (לה, ב): „ששת ימים — הקדים להם אזהרת שבת וכו׳״.
4) תצוה כח, ו.

מעתיק זיין התחלת הכתוב והענין נאר דאן ווען די התחלה אנטהאלט (לכה"פ א טייל פון) דעם תוכן הענין וועלכן ער איז מפרש — ע"ד ווי אין די דוגמאות הנ"ל: רש"י באנוגנט זיך ניט מיט מעתיק זיין „ועשו", נאר איז מוסיף אויך „(ועשו) את האפוד", ווייל דאס איז די נקודה וואס רעדט זיך אין זיין פירוש — עשיית האפוד; עד"ז אין פסוק אלה מועדי גו', איז ער מעתיק ניט בלויז „אלה", נאר „אלה מועדי ה'" —

אין אונזער פאל אבער: אין פרש"י דא איז נוגע דער „(מה) ענין שבת כו'", און די וועדטער „ששת ימים" גיבן ניט ארויס (אפילו ניט א טייל פון) דעם „ענין שבת".

ג. נאך א שאלה אין לשון רש"י: פארוואס הייבט אן רש"י מיט דער שלילה — „שכל המחלל את המועדות כו'", און ניט מיט דעם צד החיובי — „כל המקיים את המועדות כו'", בפרט אז דער פסוק וואס פארגלייכט זיי רעדט בחיוב שמירתן?

(און כאטש דער פירוש (אין דעם סדר) איז געגומען געווארן פון תורת כהנים [5] — איז (נוסף וואס דער תו"כ — לגירסתנו — שטעלט זיך ניט אויף ווערטער פון פסוק נאר אויפן ענין בכלל, איז) דאך ידוע (ווי געדעדט שוין כו"כ פעמים) אז רש"י בפירושו איז ניט מעתיק מארז"ל דוקא בלשונם, נאר ווי עס גיט א הסברה אין פשש"מ און — אויך אין אזא סגנון).

לכאורה וואלט מען געקענט פארענטפערן: מיט צוגלייכן יו"ט צו שבת איז דאך דער פסוק בעיקר אויסן צו באווארענען מ'זאל ניט מקיל זיין אין עשיית מלאכה ביו"ט, טראכטנדיק אז די גאנצע קביעות (ובמילא — איסור מלאכה) פון יו"ט איז תלוי אין ב"ד [6] — און דערפאר באשטייט דא דער עיקר הדגשה ואזהרה אין „כל המחלל את המועדות מעלין עליו כאילו חלל את השבתות" — און מהאי טעמא הויבט אן רש"י מיט דעם עיקר („כל המחלל כו'"), און ערשט דערנאך ברייגט ער דעם המשך („כל המקיים כו'").

אבער דער תירוץ איז ניט מספיק, ווארום וויבאלד אז דער דמיון פון יו"ט צו שבת וועדט אין פסוק אויסגעדריקט (ניט דורך א שלילה — פון חילול שבת, יו"ט, נאר) דורך דעם חיוב וציווי פון שמירת וקיום המועדות (און פון דעם לערנט מען אפ דעם ענין פון „כל המחלל כו'"), האט רש"י געדארפט אין פירוש הכתוב אויך שרייבן נאר דעם חיוב, אדער עכ"פ שרייבען לויטן סדר ווי מ'לערנט עס אפ פון פסוק — „כל המקיים כו'" און דערנאך „כל המחלל כו'"?

ד. דער ביאור בזה:

די שאלה „מה ענין שבת אצל מועדות" בנוגע שבת פאר זיך, איז ניט קיין גרויסע תמי' אין פשוטו של מקרא [7], ווייל (ווי עס ענטפערן כמה ממפרשי התורה) אויך שבת וועדט נכלל אין „אלה מועדי ה' גו'" וויבאלד עס קען אנגערופן ווערן „יום מועד" [8], זייענדיק א טאג וואס איז אסור במלאכה; און אפילו אויב מ'זאל אננעמען אז שבת קען ניט אריינגיין אין דעם סוג פון „מועדי

5) עה"פ.

6) ראה משכיל לדוד כאן. מלבי"ם ותו"ת כאן.

7) ובאברבנאל כאן כתב דמה שפירש רש"י „דרך דרש הוא".

8) רמב"ן כאן (בפי' הא'). בחיי כאן.

ה' אשר תקראו גו"׳, קען מען פונ־דעסטוועגן איינלערנען, אז דער פסוק דערמאָנט בדרך אגב וועגן שבת, כדי מודיע זיין דעם חילוק צווישן שבת און יו"ט [9] — (א) שבת איז ניט תלוי אין ב"ד, משא"כ יו"ט [9]; (ב) שבת ווערט אָנגעֿרופן אויך „שבת שבתון" וויבאָלד אויך מלאכת אוכל נפש איז אסור [10], משא"כ יו"ט:

די תמי' פון רש"י איז דאָ בשייכות צו דער הקדמה צו שבת: „ששת ימים תעשה מלאכה" — ביים ערשטן ציווי [11] אין דער תורה אויף שבת, איז מובן פאַרוואָס מ'דאַרף מקדים זיין „ששת ימים וגו'" [12], וואָרום די תורה קומט דאָ אָנזאָגן אז שבת איז אסור בעשיית מלאכה, באַווָאַרנט פריער דער פסוק אז מען זאָל זיך ניט זאָרגן וועגן פרנסה וכיו"ב, ווייל „ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך" [13],

[ועוד: א) די הקדמה „ששת ימים גו'" איז בהתאם צום המשך הכתוב דאָרט, אז דער טעם אויף שמירת שבת איז „כי ששת ימים עשה ה' גו' וינח גו'" [14]; ב) פון „ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך" [15] לערנט מען אָפּ — ווי רש"י ברענגט עס אַראָפּ [16] — „כשתבא שבת יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשוי' וכו'"].

אָבער דאָ, אין פ' אמור, וואָס איז ניט דער עיקר אָרט אויף אזהרת שבת (עס ווערט דערמאָנט דרך אגב צוליב די מועדים), שטעלט זיך די שאלה: וואָס פאַר אַ שייכות האָט די הקדמת ששת ימים פון שבת צו די „מועדות" — די תורה האָט געדאַרפט אַנהייבן „ביום השביעי שבת שבתון גו'"?

און די שאלה פאַרענטפערט רש"י דורכן מקדים זיין (דאָס וואָס חז"ל זאָגן) „מה ענין שבת אצל מועדות ללמדך שכל המחלל כו'" — אז דער פסוק וויל דאָ צוגלייכן די האַרבקייט פון עשיית מלאכה במועדות צו דער האַרבקייט פון עשיית מלאכה בשבת, וואָס דערמיט ווערט שוין במילא פאַרשטאַנדיק פאַר־וואָס די תורה שטעלט די הקדמה „ששת ימים תעשה מלאכה".

ה. די הסברה אין דעם:

„ששת ימים" באַדייט ניט (בלויז) אַ סכום פון זעקס באַזונדערע טעג, נאָר ס'מיינט (אויך) אַ מציאות פון „איין זאָך" אַ זמן אין באַשטאַנד פון „ששת ימים", ווי רש"י טייטשט מיט עטליכע פסוקים ווייטער [17]: „כל מקום שנאמר שבעת שם דבר הוא שבוע של ימים . . וכן כל לשון שמונת ששת כו'" איין זעקס־טאָגיקע, אַדער זיבן־טאָגיקע, אַדער אַכט־טאָגיקע תקופה.

און דאָס מיינט „ששת ימים תעשה מלאכה": דער אויבערשטער האָט געֿגעבן אַן אויסגעטיילטע מציאות פון

9) אברבנאל כאן. וראה ג"כ רמב"ן הנ"ל (בפי' הא').

10) רמב"ן ואברבנאל כאן. וראה רמב"ן כאן, דבא עוד ללמד דיו"ט שחל בשבת אסור במלאכת אוכל נפש.

11) יתרו כ, ח ואילך.

12) שם, ט.

13) ועד"ז בר"פ ויקהל (שבהערה 3), כי שם ה"ז הקדמה — כפירש"י שם — לציווי מלאכת המשכן, ולכן מקום להוסיף „ששת ימים" — שבהם חל הציווי.

14) ולכן נשנה ג"כ בפ' תשא (לא, טו) כי מסיים שם (פסוק יז) „כי ששת ימים גו'".

15) יתרו שם.

16) ממכילתא עה"פ (בשינוי לשון).

17) פסוק ח. ועד"ז גם בפרש"י לעיל בא י, כב. יב, טו. ואכ"מ.

„ששת ימים" וואָס נאָר אין איר איז דערלויבט געווארן עשיית מלאכה — דאָס הייסט, אז די אלע זמנים וואָס זיינען ניט אין דער תקופה פון די (וואָס כענדיקט) „ששת ימים" (ימי החול), זיינען אסור במלאכה.

עפ"ז איז מוסבר וואָס די תורה איז מקדים אין אנהייב פון פ' המועדות „ששת ימים תעשה מלאכה": דערמיט איז די תורה מגדיר צוויי כללות'דיקע תקופות וסוגי זמן בנוגע עשיית מלאכה: א) דער זמן פון „ששת ימים", וואָס איז מותר במלאכה — „תעשה מלאכה"; ב) יעדער אַנדער זמן — אסור במלאכה [18].

ובמילא איז פאַרשטאַנדיק וואָס מ'לערנט אָפּ דערפון, אז „כל המחלל את המועדות כו' כאילו חלל את השבתות וכל המקיים כו' כאילו קיים את השבתות", כאָטש אז בנוגע צום עונש וכיו"ב איז ניט גלייך דער איסור פון עשיית מלאכה ביו"ט צום איסור בשבת, אַבער בכלל איז עשיית מלאכה ביו"ט (ווי‌באָלד ס'איז ניט נכלל אין „ששת ימים") אין זעלבן סוג ווי שבת — כאילו חלל את השבתות כו'.

ו. עפ"ז איז מובן וואָס רש"י איז מעתיק בלויז די ווערטער „ששת ימים" און גיט דערבייַ ניט צו אפילו דעם וואַרט „וגו'": מיט דעם איז ער מדגיש אז „ששת ימים" איז אַן אויסגעטיילטער ענין און סוג פאַר זיך — און דער המשך הכתוב „וביום השביעי גו'" איז ניט קיין המשך צו די „ששת ימים" (בכוונת הפסוק — מלאכה), נאָר אַ צווייטער סוג זמן וואָס איז אסור בעשיית מלאכה — און במילא איז „כל המחלל כו' וכל המקיים כו'".

ער איז אויך ניט מוסיף „תעשה מלאכה" — ווייל דאָס איז דאָך רשות [19] — און די אויסגעטיילטקייט פון ששת ימים און (שבת ו)מועדות איז אין איסור מלאכה,

אַדער: מיט „ששת ימים" — מיינט דאָ רש"י כללות הענין פון די ששת ימים — ע"ד ווי בא „ועשו את האפוד", כנ"ל.

דערמיט איז אויך פאַרשטאַנדיק דער סדר אין רש"י — פריער „כל המחלל כו'" און דערנאָך „וכל המקיים כו'": ווי‌באָלד אז דעם כללות'דיקן פאַרגלייך פון יו"ט צו שבת לערנט מען אָפּ פון „ששת ימים", כנ"ל, קומט אויס, אז דער לימוד איז בנוגע חילוק יו"ט: דער וואָס איז מחלל יו"ט מיט עשיית מלאכה — וואָס דערמיט איז ער עובר אויפן גדר און הגבלה פון „ששת ימים", אַריינענעמען‌דיק אין סוג ההיתר דעם זמן האסור וואָס איז מחוץ פון די „ששת ימים" — איז עס במילא „כאילו" ער וואָלט מחלל געווען שבתות; און מכלל לאו אתה שומע הן — פון דעם פאַרשטייט מען אז „וכל המקיים את המועדות כו' כאילו קיים את השבתות".

ז. פון יינה של תורה אין דעם פרש"י:

עס איז ידוע וואָס חז"ל [20] זאָגן אויף

18) ועד"ז יל"פ בפרש"י ר"פ ויקהל (הנ"ל הערה 3) — דהכתוב מקדים „ששת ימים", דעשיית מלאכה אפשרית ומותרת רק במציאות זו ד„ששת ימים", ולכן מלאכת המשכן אינה דוחה את השבת.

19) וגם בר"פ ויקהל (ראה הערה 13) — כן הוא, כי הציווי דמלאכת המשכן בא בפסוקים שלאח"ז.

20) מכילתא — הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פרשת וישב, ובספר מנחה בלולה. ובמכילתא דרשב"י (יתרו כ, ט): כשם שנצטוו ישראל על מצות עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה. ועל פי זה מובן בפשטות מאמר רז"ל בראשית רבה פט"ז, ה (ופליג בזה על הספרי עקב על הפסוק ולעבדו בכל לבבכם). וראה גם אבות דרבי נתן פי"א. רמב"ן ויקרא כה, ג. קונטרס ומעין מי"ט. — ועפ"ז מיושב

„ששת ימים תעבוד" — „זו מ"ע", ד.ה. אז טאָן מלאכה בששת ימי החול איז ניט נאָר אַ זאַך וואָס איז מותר ע"פ תורה, נאָר — ס'איז אַ מצוה און אַ דרך אין עבודת ה' פון אַ איד. וכידוע [21] אַז עס דאַרף זיין די הקדמה פון „בכל אשר תעשה" — מאַכן אַ כלי אין טבע — און דעמאָלט קומט „וברכך ה'א" — ברכת ה'.

אָבער לאידך — דער סדר ההנהגה איז נויטיג נאָר מצד דעם גוף הגשמי פון אַ איד, די התלבשות פון דער נשמה אין גוף, וואָס מצד דעם העלם והסתר פון גוף דאַרף ער ע"פ תורה זיך פירן ווי ס'איז דער סדר ע"פ דרכי הטבע [22], ע"ד מאחז"ל: „אין סומכין על הנס" [23], „דינא דמלכותא דינא" [24]. וכיו"ב.

משא"כ מצד דער נשמה פון אַ איד, איז ניט בלויז ניטאָ די נויטיקייט ער זאָל אָנקומען צו עשיית מלאכה, נאָר אדרבה, עס דאַרף ניט זיין קיין מלאכה — וואָרום וויבאָלד די נשמה איז ניט בגדר הגוף וטבעו און איר „האָט מען אין גלות ניט פאָר טריבען" [25], זי איז העכער פון העלם והסתר העולם, שטייט זי „קמי מלכא": און מצד דער דרגא — איז עשיית מלאכה בדומה פון „מאן דמחוי קמי מלכא וכו'" [26] —

ע"ד אַז אויב „יתפלל כל היום כולו" [27] — איז ער אסור במלאכה און אפילו ב„מחוי" [28] — כל היום כולו,

און דעריבער מאָנט זיך מצד הנשמה דער ענין פון „תשבות".

און דאָס זיינען די צוויי קצוות וואָס פאָדערן זיך אין דער עבודה פון אַ איד: אין די „ששת ימים", וואָס דעמאָלט איז ער ע"פ תורה פאַרנומען אויך מיט עניני הגוף, איז „תעבוד" אַ מ"ע; אָבער אין די טעג פון שבת ויו"ט, וועָן ביי אידן איז מאיר דער אור הנשמה, דעמאָלט דאַרף ער שטיין העכער פון גוף ועניניו וטבעו — איז במילא מובן, אַז דאָן איז ביי אים אָפּגעפרעגט דער ענין פון עשיית מלאכה [29].

און וויבאָלד די נשמה איז העכער פון גוף וגלות, ווירקט עס אויך סוכ"ס אויפן גוף, אַז ניט קוקענדיק אויף דעם וואָס

לשון רשאין בחולין (נד, ב. וראה שם רש"י ותוספות).

21) ספרי ראה טו, יח. נתבאר בהקדמה לדרך חיים. ספה"מ להצ"צ מצות תגלחת מצורע בסופה. קונטרס ומעיין מ"ז, מכ"ה. ועוד.

22) וראה ברכות לה, ב: הרבה עשו כו'.

23) ראה פסחים סד, ב. זח"א קיא, ב. קיב, ב.

24) גיטין י, ב. ושנ"ב.

25) פתגם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע — נדפס בסה"מ קונטרסים ח"א ע' 350. לקוטי דיבורים ח"ד תרצב, א.

26) ראה חגיגה ה, ב (וראה לקו"ש ח"ד ע' 1050 הערה 13). וראה הערה 29.

27) ברכות כא, א. וראה תניא פי"ג: דלא פסיק פומי' מגירסא כו' בחפיצה כו' כבינוני המתפלל כל היום כו'.

28) — בתפלה בכללה (הן תפילת העמידה והן ק"ש), ובמיוחד בתפלת העמידה — וכמ"ש במ"א אשר בתפלה צ"ל כעבדא קמי מרי' כו' לפני המלך (שבת י', א. שו"ע אדה"ז סו"ס צה. ועיין ברכות לג, רע"א: עומד לפני מהו"מ כו') בלי שום תנועות (להעיר משו"ע אדה"ז סי' קד ס"ב: עומד לפני המלך — אין לזוז ממקומו).

משא"כ בק"ש שו"מ מפני הכבוד כו' (ובפרט ע"פ הירושלמי ברכות פ"ב סה"א דנלמד ממש"נ ודברת בם) ומותר לקרוץ בעיניו וכמעשה דרב (יומא יט, ב). ומ"ש בשו"ע אדה"ז או"ח סי' סג ס"ז: הקורא ק"ש לא ירמוז וכו' — הרי מפורש הטעם (ארעי ולא קבע — ולא ביטול). וכן איתא שם דבפרשה שני' מותר לצורך מצוה קצת.

29) וזהו גם החילוק דשבת וששת ימי החול בכלל, כמבואר בכ"מ (המשך תרס"ו ע' כב. ועוד) דשבת — שבת מהצמצומים ומאיר גילוי אלקות שלא ע"י צמצום, ולכן אסור במלאכה דמאן דמחוי במחוג קדם מלכא, משא"כ בששת ימי החול.

דער גוף געפינט זיך אין הגבלות וגלות זאל ביי אים מאיר זיין דער תוקף הנשמה וואס איז העכער פון גבול וגלות [30],

ביז עס נעמט ארויס דעם גוף אויך פון גלות כפשוטה, אין דער גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ אמור תשל"ד)

30) ראה ג"כ לקו"ש ח"ג ע' 784. ועוד.